

139

PAMPHILVS AD LECTOREM.

at Quom.

Cum ad octauum kalendarum sextilis acutissimi ingenii et utriusq; linguæ litteratissimi Angeli Politiani epistola mihi quædam demonstrata de obitu diui Laurentii Medicis fuisset ab exactissimis uiris Andrea Magnanimo et Alexandro Sartio bononiensibus: fuit ea quidem mihi quæ gratissima ac longe iucundissima perlegenti: neq; potui maiori affici gaudio ex acumine/atq; stili robore: Est enim undiq; magis repleta uarietate/ornata salibus/pluribus depicta clausulis. ^{at} quæ uiderim nusquam antea: Cogitavi ego: ut (qui me tantopere delectarant) afficerem eosdem aliquo munere refrigerii: quo mihi frequentius recondita patefaciant: qualiacumq; illi Politiani amatissimi quotidie habeant et in eorum uersentur manibus: Curavi igitur eam impressoribus tradere: ut et alii quoq; phœbicolæ ea profuerent uoluptate mea opera: quam ego gnauia atq; diligentia fessineorum perceperam ex animo.

Vale.

A. ANGELVS, Politianus Iacobo Antiquario suo
Sal. Vulgare est/ut qui serius paulo ad amicorū
litteras respōdeant/nimias occupationes suas ex
cusent. Ego uero quominus mature ad te rescripserim / non
tam culpam confero in occupatōnes/ q̄ quā ne ipsæ quide m
defuerunt: q̄ i acerbissimū potius hunc dolorem: quē mihi
eius uiri obitus adtulit: cuius parrocinio nuper unus ex om
nibus litterarū professoribus/ et eram fortunatissimus / et ha
bebar. Illo igitur nunc extincto / qui fuerat unicus auctor
eruditi laboris: Videlicet ardor ēt scribendi noster extinctus
est: omnisq; p̄pe ueterum studiorū alacritas elanguit. Sed
si tātus amor casus cognoscere nostros: et qualem se ille uir
in extremo quasi uitæ actu gesserit audire: q̄ quā et fletu im
pedior/ et a recordatione ip̄a/ quasiq; retractatione doloris
abhorret animus/ ac resilit: obtemperabo tamen tuæ tantæ
ac tam honestæ uoluntati/ cui deesse pro instituta inter nos
amicicia / neq; uolo/ neq; possum: Nam p̄fecto ip̄semet mi
hi nimiū et inciuilis uiderer/ et inhumanus / si tibi et tali ui
ro/ et meī tam studioso/ rem ausim prorsus ullam denegare.
Ceterū quoniam de quo tibi a nobis scribi postulas/ id eiusti
modi est/ ut facilius sensu quodam animi tacito/ et cogitatō
ne cōprehendatur: q̄ aut uerbis/ aut litteris exprimi possit:
hac lege tibi iam nunc obsequium nostrum astringimus/ ut
neq; id polliceamur/ quod implere non possimus: et siquid
tamen possimus/ tua certe causa non recusemus. Laboraue
rat igitur circiter menses duos Laurentius Medices e dolori
bus his qui quoniam uiscerū cartilagini inhæreant/ ex argu
mento Hypochondrii appellantur: Hi tamen si neminem

190
sua quidē ui iugulant/ quoniā tamē acutissimi sunt etiā iu-
re molestissimi perhibentur. sed. n. in Laurētio /fatone/ dixe-
rim/ an īscitia incuriaq; medentiū id euenit / ut dum curatio
doloribus adhibetur/ Febris una omniū insidiosissima cōtra-
cta sit/ quæ sensim illapsa / nō quidem in arterias/ aut uenas/
sicuti ceteræ solent / sed in artus/ in uiscera/ in neruos/ in ossa
quoq; et medullas incubuerit. Ea uero quod subtiliter ac la-
tenter/ quasiq; leibus uestigiis irrepsit/ parū primo animad-
uersa/ dein uero/ cū satis magnā sui significatōnem dedisset/
nō tamen pro eo ac debuit diligenter curata/ sic hōinem de-
bilitauerat prorsus/ atq; afflixerat/ ut nō uiribus mō/ sed cor-
pore etiā pene omni amisso/ et cōsūpto distabesceret. Quare
pridie q̄ naturæ satisfaceret/ cū quidem ī uilla Caregia cuba-
ret eger/ ita repente cōcidit totus/ nullam ut iam suæ salutis
spem reliquam ostenderet. Quod homo/ ut semper cautissi-
mus intellegens/ nihil prius habuit / q̄ ut animæ Medicū ar-
cesseret/ cui de cōtractis tota uita noxiis/ Christiano ritu cōfi-
teret. Quem ego hōinem postea mirabundum/ sic prope au-
diui narrantem: Nihil sibi unq̄ neq; maius/ neq; incredibili-
us uisū: quā quomō Laurentius/ cōstans/ paratusq; aduersus
mortem/ atq; īperterritus/ et præteritorū meminisset/ et præse-
ntia dispensasset / et de futuris item religiosissime/ prudentissi-
meq; cauisset. Nocte dein media quiescenti/ meditantiq; sa-
cerdos adesse cū sacramento nuntiatur. Ibi uero excussus/ p-
cul/ iquit/ a me hoc absit/ Patiar ut Iesum meū/ qui me finxit/
qui me redemit/ adusq; cubiculum hoc uenire: Tollite hinc
obsecro me quamprimum. Tollite ut Domino occurrā:
Et cum dicto subleuans ipse se quātum poterat/ atq; animo

corporis ībecillitatem sustentans / iter familiariū manus / ob
uiam seniori / ad aulam usq; pcedit: cuius ad genua prepēs /
supplexq; / ac lacrimans / tu ne inquit / mitissime Iesu / tu neq;
simū hunc seruū tuū dignaris iuisere? At quod dixi seruū /
īmo uero hostem potius / et quidem ingratissimū / qui tantis
abste cumularus beneficiis / nec tibi dicto unquā audiens fu
erim / et tuam totiens maiestatem leserim: Quod ego te per
illā / qua genus omne hominū cōplecteris caritatem : quæq;
te calitus ad nos ī terram deduxit: nostræq; humanitatis in
duit īuolucris: quæ famem / quæ sitim / quæ frigus / æstū / labo
res / irrisus / cōtumelias / flagella / et uerbera / quæ postremo ēt
mortem / crucemq; subire te cōpulit: Per hanc ego te saluti
fer Iesu / quæso / obtestorq; / auertas faciem a peccatis meis:
ut cū ante tribunal tuū constitero / quo me iam dudū citari
plane sentio / nō mea fraus / nō culpa plectatur: sed tuæ cru
cis meritis cōdonetur. Valeat / ualeat in causa mea sanguis
ille tuus / Iesu preciosissimus: quem pro asserendis in liberta
tem hominibus in ara illa sublimi nostræ redemptionis effu
disti. Hæc atq; alia cū diceret lacrimans ipse / lacrimantibus
q; / qui aderant / uniuersis / iubet eum tandem sacerdos at
tolli / atq; in lectulū suū : quo sacramentū cōmodius admi
nistraretur referri: quod ille cum aliquādiu facturū negas
set / tamen ne seniori suo foret minus obsequens / exorari se
passus / iteratis eiusdē ferme sententiæ uerbis / corpus / ac fan
guinem Dominicū / plenus iam sanctitatis / et diuina qua
dam maiestate uerendus accepit . Tum consolari petrū fili
um (nam reliqui aberant) exorsus ferret æquo animo uim
necessitatis admonebat: Non defuturum calitus patrociniū:
qđ ne sibi qđē unquā in tantis rerū / fortunæq; uarietatib;

defuisset. Virtutem modo let bonam mentem coleret: bene
 consulta bonos euentus paritura. Post illa i contemplabun
 dus aliquandiu quieuit: Exclusis dein ceteris eundem ad se
 natū uocat. Multa monet: Multa præcipit: Multa edocet:
 quæ nondum foras emanarunt: Plena omnia tamen (sicuti
 audimus) et sapientiæ singularis et sanctimonix: Quorum
 tamen unum i quod scire nobis quidem licuerit ad scribam.
 Ciues inquit mi Petre successorem te meum haud dubie a
 gnoscent: Nec autem uereor ne non eadem futurus aucto
 ritate in hac re. p. sis qua nos ipsi ad hanc diem fuerimus:
 Sed quoniam ciuitas omnis corpus est (quod aiunt) multo
 rum capitū neq; mos geri singulis potest: memento in eius
 modi uarietatibus id consiliū sequi semper: quod esse q̄ ho
 nestissimū intelleges: Magisq; uniuersitatis q̄ seorsum cu
 iusq; ratōem habero. Mādauit et de funere: ut scilicet Aui
 Cosmi exemplo iusta sibi fierent: itra modum uidelicet eū:
 qui priuato conueniat. Venit dein Ticino Lazarus uester
 Medicus (ut quidem uisum est) experiētissimus: qui tamen
 fero aduocatus nequid in exptū relinqueret: i. præciosissima
 quædam gemmis omne genus margaritisq; conterendis me
 dicamenta temptabat. Quærit ibi tum ex familiaribus Lau
 rentius (iām. n. admissi aliquot fueramus) quid ille agitare
 Medicus: quid moliretur: cui cū ego respondissem: Epithe
 ma eū cōcinnare quo præcordia fouerentur: Agnita ille sta
 tim uoce ac me hilare intuens ut semp solitus Heus iquit
 Heus Angele. simul brachia iam exhausta uirib; egre attol
 lens manus ambas arctissime præhendit: Me uero singultus
 lacrimæq; cū occupauissent quas celare tamen reiecta cerui
 ce conabar: nihilo ille commotior etiam atq; etiā manus re

tentaba t. Vbi autē p̄sensit fletu adhuc pr̄pediri me quomi-
nus ei op̄ā darem sensim. s. eas q̄siq̄ dissimulanter omisit.
Ego me autē cōtinuo ī penetrale thalami conicio flentem: at
q̄ habenas (ut ita dicā) dolori et lacrimis laxo. Mox tamen
reuertor eodem siccatīs quantū licebat oculis. Ille ubi me
uidit: Vidit autē statim uocat ad se rursū quærītq̄ p̄blande
Quid Picus Mirandula suus ageret. Respōdeo manere eū
in urbe quod uereat ne illo si ueniat molestior sit. At ego ī
quit uicissim ni uereat ne molestū sit ei hoc iter uidere atq̄
alloq̄ extremū exoptem prius q̄ plane a uobis emigro. Vin-
tu īq̄ arcessatur? Ego uero ait ille q̄ primū. Ita sane facio. ue-
nerat iam assederat: Atq̄ ego quoq̄ iuxta genibus icubue-
ram quo loquentem Patronū facilius utpote defecta iā uo-
cula exaudirem. Bone Deus qua ille hūc hōinem comitate
qua hūanitate quibus etiam quasi blanditiis excepit: Roga-
uit primo ignosceret quod ei laborem hūc iniunxisset: amo-
ri hoc tamen et beniuolentiæ in illū suæ adscriberet libenti-
us se se animam editurū si prius amicissimi hominis aspectu
morientes oculos satiaffet. Tū sermones iniecit urbanos ut
solebat et familiares: Nō nihil etiam tūc quoq̄ iocato nobis
cū: quin utrosq̄ ituens nos uellem ait distulisset me saltem
mors hæc ad eū diem quo uestram plane bibliothecam ab-
soluissim: Ne multis. Abierat uix dū Picus cū Ferrariensis
Hieronymus insignis et doctrina et sanctimōia uir celestis
q̄ doctrinæ prædicator egregius cubiculū ingredit. Hortat
ut fidē teneat: Ille uero tenere se ait icōcussam: Ut q̄ emēda-
tissime post hac uiuere destinet. s. facturū obnixe respōdit.
Ut mortem deniq̄ si necesse sit a quo animo toleret: Nihil
uero inq̄t ille iucundius siq̄ dem ita deo decretū sit. Recede

142

bat homo iā / cū Laurentius / Heus / iqt. Benedictōnem pater
priusq̄ / a nobis proficisceris: simul demisso capite / uultuq̄ / et
ī omnem piæ religiōis imaginem formatus / subinde ad ueri
ba illius / et preces / rite / ac memoriter responsitabat: Ne tantū
lū q̄dem familiariū luctu apto iam / neq̄ se ulterius dissimu
lante / cōmotus: Diceres indictā cæteris / uno excepto Lauren
tio mortem: sic. s. unus ex oibus ipse / nullā doloris / nullam p
turbatōis / nullam tristitiæ / significationem dabat: cōsuetūq̄
animi rigorem / constantiam / æquabilitatem / magnitudinem
ad extremū usq̄ spiritū p̄ducebat. Instabant Medici ad huc
tamen: et ne nihil agere uiderent / officiosissime hominē ue
xabant. Nihil ille tamen asp̄nari / nihil auersari / quod illi mo
do obtulissent: nō q̄dem quoniam spe uitæ blādientis illice
ret. Sed ne quem forte moriens / uel leuissime p̄stringeret: a
deoq̄ fortis ad extremū p̄stitit / ut de sua quoq̄ ipsius morte
nō nihil cauillaret: sicuti cū Porrigenti cuidam cibum / ro
gantiq̄ mox / q̄ placuisset. Respōdit / q̄ solet morienti. Post
id blande singulos amplexatus / petitaq̄ suppliciter uenia / si
cui / grauior forte / si molestior morbi uitio fuisset: Totum se
post illa perunctioni summæ / demigrantisq̄ animæ commē
dationi dedit. Recitari dein euangelica historia cœpta est /
qua. s. irrogati Christo cruciatus explicant: cuius ille agno
scere se uerba et sententias p̄pe omnis / mō labra tacitus mo
uens / modo lāguentis oculos erigens / interdū etiam digitorū
gestu significabat. Postremo sigillū crucifixi argenteū / mar
garitis gemmisq̄ magnifice adornatum / defixis usq̄ quaq̄
oculis intuens identidemq̄ deosculās / exspirauit: Vir ad oīa
sūma natus / et q̄ flantem / reflantemq̄ totiēs fortunam / usq̄
adeo sit alterna uelificatōe moderatus / ut nescias utrū secun

dis rebus constantior an aduersis æquor ac temperantior apparuerit. Ingenio uero tanto ac tam facili et perspicaci ut quibus in singulis excellere alii magnū putant. Ille in uniuersis pater emereret. Nam probitatem / iustitiā / fidem / nemo arbitratur / nescit: ita sibi Laurenti Medicis pectus / atque animū / quasi gratissimū aliquod domiciliū / Templūque delegisse. Iam comitas / humanitas / affabilitas quanta fuerit: eximia quadam in eum totius populi atque omnium plane ordinum beniuolentia declarata. Sed. n. inter hæc omnia / liberalitas tamē / et magnificentia explēdescebat: quæ illū pene immortalī quadam gloria / ad Deos usque peruexerat: Cū iterum nihil ille famæ duntaxat causa / et nominis / omnia uero uirtutis amore persequeretur. Quanto autem litteratos homines studio complecteretur: Quantum honoris / Quantum etiam reuerentiæ omnibus exhibebat. Quantum denique operæ industriæque suæ congrendis toto orbe. Terrarū / coemendisque linguæ utriusque uoluminibus posuit. Quātosque in ea re / quā immanes sumptus fecit: Ut non ætas modo hæc / aut hoc sæculū / Sed posteritas etiam ipsa / maximam in huius hominis iteritu iacturam fecerit. Ceterū consolantur nos maximo in luctu / liberi eius tanto patre dignissimi: Quorum quæ maximus natus Petrus / uix dum primum et uigesimalium ingressus annū / tanta iam et grauitate / et prudentia / et auctoritate molem totius Reipublice sustentat: ut in eo statim reuixisse genitor Laurentius existimetur. Alter annorum duodeuiginti. Ioannes et Cardinalis amplissimus (quod nunquam cuiquam id ætatis contigerit) et idem Pontifici Max. non in ecclesiæ patrimonio duntaxat: Sed in patriæ quoque suæ ditione legatus. Talem tantumque se iam tam arduis negociis gerit / et præstat / ut omnium in se mortaliū oculos conuerterit / atque incredibilem quandam / cui responsurus

planissime est / expectationem concitauerit . Tertius porro
 Iulianus impubes adhuc / pudore tamen / ac uenustate neq̃
 non probitatis : et ingenii mirifica quadam / suauissimaq̃
 indole / totius sibi iam ciuitatis animos deuinxit . Verum ut
 de aliis in praesenti taceam / de Petro certe ipso cohibere me
 nō possum / quin recenti re / testimonium hoc loco paternū
 adscribam . Duobus circiter ante obitum mensibus / cum in
 suo cubiculo sedens (ut solebat) Laurentius / de philosophia
 et litteris nobiscum fabularetur / ac se destinasse diceret reli
 quam aetatem in hiis studiis mecum / et cum Ficino / Picoq̃
 ipso Mirandula consumere / procul scilicet ab urbe et strepi
 tu / negabam equidem hoc ei per suos ciues licere : Qui qui
 dem in dies uiderentur magis / magisq̃ ipsius et consilium /
 et auctoritatem desideraturi . Tum subridens ille / atqui iam
 inquit / uices nostras alumno tuo delegabimus : atq̃ in eum
 sarcinam hanc / et onus omne reclinabimus : Cumq̃ ego
 rogassem / an adhuc in adulescente / tantum uirium depre
 hendisset / ut eis bona fide icumbere iam possemus . Ego ue
 ro / ait ille / quanta eius / et q̃ solida / uideo esse fundamenta /
 laturum spero haud dubie quidq̃ in edificauero : Caue au
 tem putes Angele / quēquā adhuc ex nostris indole fuisse tā
 ta / quantam iam Petrus ostendit / ut sperem fore / atq̃ adeo
 augurer (nisi me ip̃ius ingenii aliquot iam experimenta fefel
 lerit) ne cui sit maiorū suorū cōcessurus : Atq̃ huius quidē
 iudicii / praesagiiq̃ paterni / magnū profecto / et clarum speci
 men hoc nup̃ dedit : quod aegrotāti p̃sto fuit semp̃ / omiaq̃
 p̃ se / pene ēt fordida ministeria obiuit / uigiliarū patientissi
 mus / et inedia / nunq̃ q̃ a lectulo ipso patris / nisi cū maxime
 resp̃. urgeret / auelli passus : et cum mirifica pietas extaret in

vultu tamen ne morbum aut sollicitudinem paternam mœ-
rore suo adaugeret gemitus omnis et lacrimas incredibili uir-
tute quasi deuorabat: Porro aut quod unū tristissima ī re
pulcherrimū ceu spectaculū uidebamus inuicem pater quo-
q; ipse ne tristio rem filiū tristitia sua redderet frontem sibi
extempore uelut aliam fingebat ac fluentes oculos in illius
gratiā cōtinebat: nūq̄ aut cōsternatus animo aut fractus do-
nec ante ora natus obuersaretur: Ita uterq; certatim uim fa-
cere affectibus suis ac dissimulare pietatem / pietatis studio
nitebatur. ut aut Laurentius e uita decessit / dici uix pōt / quā-
ta et hūanitate / et grauitate ciues omēs suos Petrus noster
ad se domū cōfluētēs exceperit: q̄ et apposite / et uarie / et blā-
de etiam dolentibus / consolantibusq; pro tempore / suamq;
operam pollicentibus responderit: Quantā deinde et q̄ sol-
lertem rei cōstituendæ familiari curam ipenderit: ut necessi-
tudines suas omnes grauissimo casu perculsas subleuarit: ut
uel minutissimū quenq; ex familiaribus deiectum / diffiden-
temq; sibi aduersis rebus collegerit / erexerit / animauerit: ut
in obeunda quoq; re. p. nulli unquam / aut loco / aut tempo-
ri / aut mīneri / aut homini defuerit: nulla deniq; in pte cessa-
uerit. Sic ut eam plane īstitisse iam uiam: atq; ita pleno gra-
du iter ingressus uideatur / breui ut putetur / parentem quo-
q; ipsum uestigiis cōsecuturus: De funere aut nihil ē / quod
dicam / tantum ad Aui exemplum ex præsripto celebratum
est: quemadmodum ipse / ut dixi / moriens mandauerat: tam
magno autem omnis generis mortalium concursu / quam
magnum nunquam antea meminerimus. Prodigia uerō

74

mortem ferme hæc antecesserunt: quamquam alia quoque
uulgo feruntur. Nonis Aprilibus hora ferme diei tertia Tri-
duo antequam animam edidit Laurētius / Mulier nescio quæ
dum in æde sacra Mariæ nouellæ quæ dicitur / declamitanti
epulpito dat operam repente inter confertam populi multi-
tudinem expauēfacta / consternataque consurgit: Lymphato
que cursu / et terrificis clamoribus: Heus / heus / inquit / ciues / an
hunc non cernitis ferocientem taurum / qui templum hoc in-
gens flammatis cornibus ad terram deicit. Prima porro uil-
gilia cum cælum nubibus de improviso fedaretur / Cōtinuo
Basilicæ ipsius maximæ fastigium / quod opere miro singu-
larem toto terrarum orbe testudinem supereminet / tactum
de celo est: ita ut uastæ quæpiam deicerentur moles. Atque in
eam potissimum partem / qua Medicæ conuulsuntur ædes / ut
quadam horrenda / et impetu marmora immania torquerē-
tur. In quo illud etiam præscito non caruit / quod in aurata
una Pila / quales aliaque in eodem fastigio conspiciuntur /
excussa Fulmine est / ne non ex ipso quoque insigni / propri-
um eius familiæ detrimentum portenderetur: Sed et illud
memorabile / quod ut primum detonuit / statim quo-
que serenitas reddita: Qua autem nocte obiit Laurent-
ius / stella solito clarior / ac grandior / suburbano immi-
nens / in quo is animam agebat / illo ipso temporis articu-
lo decidere / extinguique uisa / quo compertum deinde est
eum uita demigrasse: Quin excurrisse / etiam faces tri-
noctio perpetuo de fesulanis montibus / supraque id tem-
plum / Quo reliquæ conduntur Medicæ gentis / scintillasse

nonnihil/moxq; euantuisse feruntur. Qui quod et leonum
quoq; nobilissimum par in ipsa qua publice continentur ca
uea/sic i pugnam ferociter concurrit/ut alter pessime accep
tus/Alter etiam laeto sit datus. Arreti quoq; supra arcē ip̄am
gemine per diu arsisse flāmæ quasi Castores feruntur: Ac lu
pa identidem sub mœnibus ululatus terrificos edidisse. Qui
dam illud etiam (ut sunt ingenia) pro monstro interpretan
tur/quod excellētissimus (ita .n. habebatur) huius ætatis me
dicus/quando ars eum/prescitatq; fefellerant/animū despon
derit: puteoq; se sponte demerferit: ac principi ipsi Medice
(si uocabulum spectes) familia sua nece parentauerit. Sed ui
deo me/cum quidem multa / et magna reticuerim/ ne forte
in speciem adulationis inciderem/ longius tamen p̄uectum
q̄ a principio iſtitueram: quod ut facerem/partim cupiditas
ip̄a obsequendi/obtemperandiq; tibi optimo / doctissimo /
prudentissimoq; homini/mihicq; amicissimo:cuius quidem
studio satisfacere breuitas ip̄a in transcurso nō poterat: par
tim etiam amara quædam dulcedo quasiq; titillatio ipulit/
recolendæ frequentandæq; eius uiri memoriæ:cui si parem
similemq; nostra ætas unum forte atq; alterum tulit/ potest
audacter iam de splendore nominis / et gloria/ cum uetusta
te quoq; ipsa contendere. Vale.

XV. kal. Iunias. M. cccc. lxxxii. In fefulano Rusculo.

Impressum per me Platonem Bononiensem accuratissime
Octauo kalendas sextilis. M. cccc. lxxxii.